
ÉLET-TUDOMÁNY-TÖRTÉNET: TUDOMÁNY, INFORMÁCIÓ, MEDIALITÁS

Egy terminológiai tévedés története

The history of a terminological misunderstanding

Dr. Gradvohl Edina PhD.

Semmelweis Egyetem, Egészségtudományi Kar, Társadalomtudományi Tanszék, Budapest
soranoster@gmail.com

Initially submitted October 10, 2016; accepted for publication November 1, 2016

Abstract

In medical terminology craving is called pica, which was named after the Latin *Pica pica* bird (magpie). This article examines since when and why this disease is named after this bird through the sources of Greek literature, medicine and philosophy.

Kulcsszavak: sóvárgás (pica), a szarka, a szajkó, az orvosi terminológia, Ambroise Paré, terhesség, ókori orvostudomány

Keywords: craving (pica), magpie, jay, medical terminology, Ambroise Paré, pregnancy, Ancient medicine

A DSM 5 osztályozása alapján a *pica* (megkívánás, sóvárgás) a Táplálkozási és étkezési zavarok (307.52; F98.3; F50.8) osztályába tartozik.¹ A diagnózis szerint a pica 1) fogyasztásra nem alkalmas, nem tápláló anyagok állandó fogyasztása, amely egy hónapon túl is fennáll; 2) az egyén fejlődési szintjének nem megfelelő, fogyasztásra nem alkalmas, nem tápláló anyagok evése; 3) olyan táplálkozási magatartás, amely nem része a kulturálisan vagy szociális támogatott normatív gyakorlatnak; 4) olyan étkezési zavar, amely egyéb mentális zavarban (pl. szellemi fogyatékoság [szellemi fejlődési zavar], autizmus spektrumzavar, skrizofénia) vagy bizonyos orvosi állapotban (beleértve a terhességet) jelenik meg, és kellően súlyos ahhoz, hogy indokolja a további klinikai beavatkozást (DSM-5, Feeding and eating disorder).

Gyermek-, serdülő- és felnőttkorban férfiaknál és nőknél egyaránt előfordulhat. Csecsemő- és gyermekkori étkezési zavarról akkor beszélünk, ha a fogyasztásra nem alkalmas anyagok evése (föld, kavics, haj, homok, ürülék, kréta, radír, stb.) több mint egy hónap után is fennáll. A gyermekfejlődés szempontjából a táplálékként nem szolgáló anyagok fogyasztása bizonyos mértékig elfogadott, hiszen a csecsemők és a kisgyermekek gyakran vesznek be mindenféle tárgyat, anyagot a szájukba, vagyis nem tudják mérlegelni tetteik következményét. A szülő az egyetlen kontroll, aki meg tudja tanítani nekik, mit szabad enni, és mit nem. A pica így megjelenhet „normálisan” fejlődő csecsemőknél, és gyermekeknél egyaránt, de tartósan csak

¹ Szeretnék köszönetet mondani Richard Gordon erfurti professzornak tanulmányomhoz nyújtott értékes segítségéért, valamint Kovács József professzornak, a Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézetből.

mentálisan zavart, érzelmileg súlyosan deprivált, valamint autista gyermekeknél figyelhető meg, illetve olyan gyermekeknél, akik ingerszegény környezetben nevelkednek. Az előbbi csoportba tartozók esetében az érzelmi zűrzavar (érzelmi egyensúlyából kibillent) feloldása után (pl. válás, bántalmazás, teljesítménykényszer, nevelési hibák, stb.) az állapot megszüntethető, míg a mentális zavarban szenvedők, esetleg kifejezetten ingerszegény környezetben élők, továbbá az állandó pszichés feszültségnek, az emocionális frusztrációnak, a ki nem elégített szeretethiánynak kitettek esetében a kezelés, a terápia jóval hosszabb ideig tart, és kérdéses, hogy megszüntethető-e, és a későbbiekben, pl. serdülőkorban más társult betegség kiegészítőjeként nem jelenik-e meg újra (kényszeres vagy ösztönös cselekedetként). Gyakran hiányállapottal magyarázzák a picát, de ma már sokan inkább egy összetettebb, több faktor (szociális, kulturális, biológiai, viselkedési, stb.) által indukált kórképnek vélik, amely diagnosztizálást és terápiát igényel. A serdülőkorban is fennálló *pica* bulimia nervosához is vezethet. A felnőttkorban jelentkező *pica* nem a gyerekkorban meglévő tünet folytatása, hanem feltételezi valamilyen társult betegség vagy állapot meglétét (terhesség, pszichotikus állapot, demencia, stb.), mint kiváltó okot, vagyis kezelés során először az alapállapotot kell felderíteni, ami előidézte a betegség megjelenését. Felnőttkorban ritkább, hiszen ekkor az ember már tudja, mit szabad megenni és mit nem. Ugyanakkor kiváltó ok lehet a felnőtteknél éppúgy, mint a gyermekeknél a stressz, az érzelmi zűrzavar, és minél nagyobb ez a zavar, annál inkább képes elhatalmasodni a sóvárgás a táplálkozásra alkalmatlan anyagok iránt. A terhesség során fellépő kíváncsiság, sóvárgás részben magyarázható valamilyen valós hiányállapottal², ebben az esetben megfelelő gyógyszerkészítményekkel kezelhető, vagyis csak időszakos jelenségről van szó. „Valós”, betegségként definiált terhességi picáról akkor beszélhetünk, amikor tényleges hiánybetegség nem (vagy csak kismértékben) áll fenn, hanem helyette inkább valamilyen szociális, pszichés vagy biológiai zavar váltja ki a jelenséget. A modern orvosi terminológiában a *pica* a latin *Pica pica* madárról, magyarul szarkáról kapta a nevét. A mai orvosi diagnosztikában a picának különböző formái ismeretesek. A következő táblázat az elfogyasztott anyagokat, és ebből adódóan az adott kórkép elnevezését mutatja (saját szerkesztés):

Biológiai nedvek		Biológiai szilárd anyagok		Kemikáliák	
Coprophagia	bélsár	Dermaphagia	bőr	Cuprophagia	réz
Emetophagia	hányás	Onycophagia	köröm	Pharmacophagia	gyógyszer
Haematophagia	vér	Osteophagia	csont	Plumbophagia	ólom
Mucophagia	nyálka	Trichophagia	haj, szőr		
Urophagia	vizelet				

Élelmiszerek		Szerves anyagok		Káros, a szervezetre káros, veszélyes anyagok	
Geomelophagia	krumpli (rohadt)	Amylophagia	keményítő	Acuphagia	éles tárgyak
Gooberphagia	mogyoró	Bibliophagia	könyv	Cautopyreiophagia	gyufa (égett

² Ibrahim, 2013. 122.

	(földi)				gyufafej)
Lectophagia	saláta	Chthonophagia	föld	Hyalopgahia	üveg
Oophagia	tojás	Coniophagia	homok	Lignophagia	fakéreg, gally
		Foliophagia	levél, fű	Lithophagia	kő, kavics, szikla
		Geophagia	föld (agyagos, sáros)	Tobaccophagia	cigaretta
		Pagophagia	jég	Xylophagia	fogpiszkáló (fa)
		Stachtophagia	hamu (cigaretta)		

Mint láttuk, a betegség neve a modern orvosi irodalomban a latin *pica* kifejezés. A latin elnevezés eredetéről azonban az orvosi irodalom nagyon pontatlan információkat ad. Az egyik legújabb alapvető orvosi kézikönyvben ezt olvashatjuk a kívánósságról: „Az elnevezést elsőként az amidai Aëtios, egy 6. századi bizánci orvos vezette be, utalva a szarkára (*Pica pica*), amelyről közismert, hogy mindenfélét összegyűjt, igaz, nem azért, hogy megegye, hanem fészke építéséhez.”³ Vagyis ezek szerint a *pica* kifejezést Aëtios használja először a kívánósságra, és arra alapozva, hogy a szarka mindenfélét összelopkod. Az viszont nyilvánvaló, hogy a görögül író Aëtios nem használhatta a latin *pica* kifejezést, de ha fellapozzuk művét, egy egész fejezetet találunk benne a kívánósságról, természetesen görögül: ΠΕΡΙ ΚΙΤΤΗΣ ΓΑΛΗΝΟΥ. Vagyis a jeles szerző nem elsőként alkalmazza a kifejezést, hiszen már a fejezet címe is Galénosra utal: *A galénosi kívánósság*. Galénos és Aëtios műveikben a *kissa* vagy a *kitta* kifejezést használják a kívánósságra, amihez Aëtios az adott helyen ezt a magyarázatot fűzi:

„Τὸ περὶ τὸν δεύτερον μῆνα συμβαῖνον ταῖς κούσαις πάθος κίττη ὠνόμασται, ἐκ μεταφορᾶς ὄρνιθος τινὸς ζῴου οὕτω λεγομένου, ἄλλοτε ἄλλως καὶ ποικίλως φθειγγομένου· γίνεσθαι δὲ φασὶ καὶ ἐκ μεταφορᾶς τοῦ φυτοῦ τοῦ λεγομένου κιττοῦ, προσπλεκομένου δὲ διαφόροις φυτοῖς τοῖς παρατυχοῦσι· καὶ γὰρ αἱ κιττῶσαι γυναῖκες ἐπιθυμοῦσιν ἐδεσμάτων ποικίλων, καὶ μάλιστα ἐκείνων ἅτινα τῆς ὀδύνης καὶ ἡδονῆς ἀντιλαμβάνονται.”⁴

„A várandós nőknél két hónapos terhesség körül jelentkezhet az úgynevezett kissa. Egyesek úgy tartják, hogy egy bizonyos állatról, egy madárról kapta a nevét, amely változatosan, egyszer így, máskor úgy énekel. Vagy pedig egy növény, a borostyán (kittos) nevéből származik, amely körüljön a körülötte található különféle növényeket. A várandós nők ugyanis különféle ételek fogyasztására vágyakoznak, és mindez leginkább fájdalmaikért és örömeikért cserében jelentkeznek náluk.”

Ennek alapján megállapíthatjuk, hogy az orvosszerző Jacques Henry információi igen pontatlanok, hiszen Aëtios nem a madár gyűjtögetésével, hanem énekének változatosságával, vagy egyenesen a borostyán minden növényt átfonó tulajdonságával magyarázza a *kittalkissa* szó alkalmazását a kívánósságra. Ráadásul a *kissa* nem is szarkát (*Pica pica*), hanem szajkót

³ Jacques Henry: *Pica*. In: Craig J. Forsyth, Heith Copes (szerk.): *Encyclopedia of Social Deviance*, Los Angeles, London, 2014, 515–516.

⁴ Aëtius Medicus: *Iatricorum liber XVI*. 10.

(*Garrulus glandarius*) vagyis mátyásmadarat jelent, amiről az is meggyőzhet minket, hogy a szarkának egyáltalán nem változatos az éneke.⁵ A szajkó tollazata is tarkább, mint a szarkáé, éneke is változatosabb.⁶ Fölvetődik a kérdés, hogy honnan származik a *kissa* azonosítása a szarkával, és így a kívánósság mai orvosi terminológiájának a szarka nevére való visszavezetése.

Mielőtt erre válaszolnánk, vizsgáljuk meg a *kissa* és szócsaládja használatát a görög irodalomban, a filozófiában és az orvosi nyelvben.

A sóvárog (κιττώ) ige egyik első előfordulása nyilvánvalóan a női kívánósságra utalva Aristophanés Kr. e. 421-ben írt *Béke* című komédiájának 497. sorában: Ὑμεῖς μὲν γοῦν οἱ κιττῶντες τῆς εἰρήνης σπᾶτ' ἀνδρείως.”
„Békét óhajtók, legalább ti markoljátok meg erősen!”⁷

A szójáték abban áll, hogy az erősen, bátran kifejezés görögül ἀνδρείως, ami a férfiasságra utal, vagyis a férfiak úgy vágynak itt a békére, mint a kívánós nők a különféle ételekre. Ezt erősítik meg a sorhoz írt scholionok is: „kívánók ahelyett, hogy vágyakozók”.⁸ A scholionok közt megjelenik a mindenevés motívuma is, vagyis hogy a *kissa* megeszik mindent, innen ragadt rá a neve a kismamák kívánósságára.⁹ Aristophanés már egy évvel korábban, a *Darázsokban* is a *κιττώ* szót használja Philokleón „vágyakozásának” érzékeltetésére, amiben a komikum az, hogy egy férfi használja saját vágyának leírására ezt a nőkre használatos kifejezést.¹⁰ Mindez azt jelenti, hogy a kifejezés várandósok kívánósságára már ekkor széles körben ismert és használatos lehetett, hiszen ezzel akarta Aristophanés elérni a komikus hatást, és bizonyára nem használta volna egy évvel később újra, ha első alkalommal nem ért volna el sikert vele.

A terhességi kívánósság tüneteinek első ismertetése az orvosi irodalomban a Hippokratési Corpusban olvasható – a *kissa* szó használata nélkül. A *De superfetatione* c. művében a szerző megemlíti, hogy ha a terhes nő vágyakozik földet vagy faszenet enni, és meg is teszi, akkor a gyermek születésekor annak fején ezt egy jel fogja jelezni.¹¹ A Corpus egy másik művében az olvashatjuk, hogy azoknál a hét éves gyermekeknél, akik sápadtak és gyengék, járás közben kapkodják a levegőt, a föld(evés) iránt sóvárognak, a tünetek a vér romlását, felhígulását jelzik. Vagyis a vágyakozás a fogyasztásra nem alkalmas anyagok iránt nemcsak terhes nőknél jelentkezett, hanem gyermekeknél is.¹²

⁵ Brehm, A. E.: *Az állatok világa* 3, Budapest 1958, 431: "Érdes 'csak-csak' hangja messze hallik."

⁶ Brehm, A. E.: *Az állatok világa* 3, Budapest 1958, 432: "Nagyon mulatságos utánzási képessége, "gúnya"; a természet hangjain kívül belop "énekébe" minden egyéb hangot és zörejt, amit csak hall."

⁷ Arany János fordítása.

⁸ Schol. Aristoph. Pax. 497. οἱ κιττῶντες ἀντι τοῦ οἱ ἐπιθυμοῦντες.

⁹ Schol. Aristoph. Pax. 497. παμφάγον γὰρ τὸ ὄρνεον ἢ κίττα. ἐξ ἧς μετῆκται εἰς τὰς κυοῦσας τὸ κιττᾶν.

¹⁰ Arany János fordítása. Aristophanés: *Darázsok* 349: οὕτω κιττῶ διὰ τῶν σανίδων μετὰ χοιρίνης περιελεθῆν. A scholion ebben az esetben is a madár nagy étvágyával magyarázza a kifejezés eredetét.

¹¹ Hipp: Superf. 18.: Ἦν τις κυῖσκομένη γῆν ἐπιθυμῆν ἐσθίειν ἢ ἀνθρακας καὶ ἐσθίη, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδίου φαίνεται, ὁκόταν τεχθῆ, σημεῖον ἀπὸ τῶν τοιούτων.

¹² Hipp. Coac. 333. Τοῖσι νέοις ἐτῶν ἐπτὰ ἀδυναμίη μετὰ ἀχροΐης, καὶ πνεῦμα ἀλιζόμενον ἐν τῆσιν ὁδοῖσι, καὶ γῆς ἐπιθυμίη, αἵματος φθορὴν καὶ ἔκλυσιν σημαίνει.

Aristotelés a kívánósságot, mint sóvárgást mindenféle dolog iránt, összekapcsolja a jövődő magzat nemével is, és arra jut, hogy azokban a nőkben, akik leánygyermeket várnak, a vágyakozás sokkal erősebben jelentkezik, ennek ellenére nem tudják élvezni azt, amire vágytak, amikor megkapják.¹³ Aristotelés a *Nikhomachosi etikában* (7. 1148b) megemlíti, hogy vannak olyan beteges viselkedések, amelyek vagy a természet (biológia) vagy a szokás (szociális, kulturális) hatására alakulnak ki. Ilyen az, amikor pl. valaki a haját tépi, esetleg a körmét rágja, vagy a földet, a szemet eszi. Mindkét esetben kihangsúlyozza, hogy azok, akiknél biológiai, esetleg szociális, kulturális ok miatt jelentkezik az adott viselkedés, nem tekinthetők fegyelmezetlennek, hiszen ez a beteges viselkedés kívül esik a lelki rosszság határán, viszont, ha már az emberileg érthető mértéktelenséggel állítható egy sorba, vagyis rabjává válik valaki az adott cselekvésnek, akkor igen. A többi esetben csak képletesen beszélhetünk fegyelmezetlenségről vagy fegyelmezettségről. Ezeket a tüneteket alapvetően betegségnek tartja.

A Kr. e. II. században élt sztoikus filozófus és geográfus, Polemón is említi a *kissát*. Létónak Apollónnal való terhességéről beszámolva a *κιττήσαι* igét használja a terhességi kívánósságra. Az istennő Polemón szerint újhagymáért sóvárgott.¹⁴

A gyógyszeratan megalapozója, a Kr. u. I. századi Dioskoridés a *kissa* kezelésére a méd almát, vagyis a citromot ajánlja az állapotos asszonyok számára, hogy ezzel csökkentsék vágyaikat a szokatlan ételek iránt.¹⁵

Ephesosi Sóranos, a Kr. u. II. század neves orvosszerzője bábaképző tankönyvében részletesen tárgyalja a terhes nőknél megjelenő kívánósságot.¹⁶ „Egyesek azt állítják, hogy ez a kifejezés egy madárról kapta a nevét, amit *kissának* hívnak, amiatt, hogy annak tollazata és hangja közismerten változatos, és így találóan fejezi ki a terhes nők étvágyának tarkaságát. Mások pedig azt állítják, hogy a borostyánról, mert az változatosan fon körül”. A század legnagyobb hatású orvosszerzője, Galénos többször visszatér a kívánósság kérdésére. Érdemben azonban azon túl, hogy a humorpathológiával magyarázza,¹⁷ nem sokat tesz hozzá a korábbiakhoz, de érdekes, hogy szerinte egy férfi is lehet kívánós.¹⁸

¹³ Arist. Hist. Anim. IX (VII. 584a.) Ειώθασι δὲ ταῖς κούσαις ἐπιθυμίας γίνεσθαι παντοδαπαὶ καὶ μεταβάλλειν ὀξέως, ὃ καλοῦσιν τινες κισσᾶν· καὶ ἐπὶ τῶν θηλειῶν ὀξύτεραι μὲν αἱ ἐπιθυμίας, παραγινομένων δὲ ἤττον δύνανται ἀπολαύειν.

¹⁴ Athénaios IX.372.b. Ἱστοροῦσι δὲ τὴν Λητῶ κύουσαν τὸν Ἀπόλλωνα κιττήσαι γηθυλλίδος· διὸ δὴ τῆς τιμῆς τετυχηκῆναι ταύτης.

¹⁵ Diosc. De mat. med. 1.115. βιβρώσκεται δὲ μάλιστα ὑπὸ γυναικῶν πρὸς τὴν κίσσαν· φυλάττειν δὲ καὶ ἰμάτια δοκεῖ ἄβρωτα ἐπιτιθέμενα κιβωτίοις.

¹⁶ Sor. Gyn.I.17.48.

¹⁷ A legrövidebben nem Galénosnál, hanem egy a neve alatt fennmaradt írásban foglalja össze az ismeretlen szerző a *kissa* humorpathológiai megalapozását. Ps-Gal. *Definitiones medicae* 455. Ταῖς κούσαις ἢ κίττης γίνεται μετὰ δύο που ἢ τρεῖς τῆς συλλήψεως μῆνας στομάχου παθόντος· τὸ γὰρ ἔμβρυον οὐδέπω δύναιται καταναλίσκειν τὴν τροφήν· τῆς κίττης αἰτία γίνεται τὸ πλεονάζειν τὴν ὕλην καὶ ταραχὴν ἐγγίνεσθαι τῷ στομάχῳ· ἀμέλει αὐξήσιν λάβη τὸ ἔμβρυον κάτω φερομένου τοῦ αἵματος ἐπ' αὐτὸν ὁ στόμαχος ἀποκαθίσταται.

¹⁸ Galen., De symptomatum causis libri iii. Kühn 7, 134, 8: τὸ δὲ μοχθηρῶν ὀρέγεσθαι ποιότητων, ὑπὲρ οὗ διηγούμενος ἐμνημόνευσα τῆς κίττης, γίνεταί ποτε καὶ ἀνδράσιν, ὅταν γε καὶ τούτοις εἰς τὸ τῆς γαστρὸς στόμα κατασκήψῃ ὁμοία τις κακοχυμία.

Az ókor későbbi századaiban is újra meg újra visszatérnek a szerzők a kívánósság tüneteire és ezek kezelésére. A teljességre való törekvés nélkül megemlítem Musonius Rufust, Oribasiust, León Philosophost.¹⁹

Az eddigiekből is láthatjuk, milyen közismert volt a *kissa*, a kívánósság tünetegyüttese és kezelése az orvosi irodalomban. A ma használatos latin *pica* kifejezést azonban az ókori latin nyelvű irodalomban a kívánósságra nem használták, csak a szarka madárra. Ha azonban az ókorban nem nevezték picának ezt a tünetet, felvetődik a kérdés, kitől származik ez a latin kifejezés. A 16. században élt a neves francia seb orvos, Ambroise Paré, aki négy királyt is szolgált. Hatalmas seb orvos gyakorlatát és a klasszikus orvosi irodalom ismeretét felhasználva egymás után jelentette meg könyveit a sebészetről és az orvostudomány más területeiről, így a szaporodásról is (*De la generation*). E francia nyelvű munka 5. fejezete szól a terhesség jeleiről. Ezek közé tartozik „a gyenge szívverés, az étvágytalanság émelygéssel, amit a régiek *picának* neveztek, amely azzal jár, hogy megveti a jó ételleket, és olykor természetellenes dolgokra jön meg az étvágya, mint például szénre, földre, hamura, régi, romlott heringre, zöld és fanyar gyümölcsre, borsra és más fűszerekre, ecet ivására, és más hasonlókra, mindegyikre állapotuk és nedveik íze miatt, amelyek dúskálnak a gyomorsavakban. Ez az étvágytalanság olykor addig tart, amíg az asszony megszül, néha azonban csak akkor ér véget, ha a magzat már elég nagy, és elfogyaszt minden jót és rosszat. Az özvegyasszonyok és más lányok, akik nem állapotosak, meggyógyulnak, amikor megindul a menstruációjuk (mivel az ok megszűnése megszünteti a következményt is), mert hiába küzd és próbál meggyógyulni, amíg fennáll az ok. De az állapotos asszonyoknál nem lehet ezt megtenni, mert féltő, hogy abortálnak, ami embertelen és elvetendő. Másoknak ez a bajuk leggyakrabban a harmadik hónapban jelentkezik, és a jobbulás akkor áll be, amikor a kisgyermeknek kinő a haja, különösen, ha az kislány.” Paré a fejezetben idézi Hippokratést (*De morbis mulierum*), de Aristotelésre és a kora újkori orvosi irodalomra is hivatkozik. Bár a mai orvosi irodalomban az is felvetődött, hogy Paré Galénos műveit lefordította volna, ez csak félreértés. Nem műveket fordított, hanem csak a *kissa* kifejezést fordította le picára, és az ilyen formában gyökeresedett meg a modern orvosi nyelvben.²⁰ Az idézett gondolatokat Paré mindenesetre jórészt Galénos alapján foglalta össze.²¹

Paré orvosi ismeretei sokkal megalapozottabbak voltak, mint ornithológiai tudása. Francia szövegében a kívánósság leírására a latin *pica* szót használta elsőként a francia nyelv

¹⁹ Orib. Eclogae medicamentorum 144. Ἡ κίσσα ταῖς γυναίξιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμβαίνει περὶ τεσσαρακοστὴν ἡμέραν, τουτέστιν ἐν τῷ δευτέρῳ μηνί ἔστι δὲ πλάδος στομάχου καὶ ναυτία καὶ ἀπορία καὶ ἄλυσμος καὶ ἔμετος σιτίων καὶ χολῆς.; Leo Phil., Conspectus medicinae 6.19. Κίσσα λέγεται, ὅταν ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἢ γυνὴ περὶ τὸν δεῦτερον ἢ τρίτον μῆνα ὀρέγηται ἀτόπων τινῶν, οἷον ὄστρακα, ἢ λίθους, ἢ κάρβονας.

²⁰ Megjegyzendő, hogy a 18. századtól kezdve a *pica* valamennyi étkezési rendellenesség átfogó elnevezésévé válik, nem csoda, hogy a francia enciklopédia *pica* címszava is továbbküldi az olvasót az anorexia címszóhoz. Vö: J. L. Moreau – F. Vicq d'Azyr: *Médecine: contenant: 1° l'hygiène, 2° la pathologie, 3° la séméiotique et la nosologie, 4° la thérapeutique ou matière médicale, 5° la médecine militaire, 6° la médecine vétérinaire, 7° la médecine légale, 8° la jurisprudence de la médecine et de la pharmacie, 9° la biographie médicale*. Párizs, 1787-1830. 13. köt. 52. Bár ez a kötet csak 1830-ban látott napvilágot, de egyik szerzője F. Vicq d'Azyr már 1794-ben elhunyt, így ezt a címszót nem írhatta ezután. Helen King megállapítás miszerint a *pica*, mint általános evészavar, beleértve az anorexiát elsőként Alfred Stengelnél jelenik meg 1896-ban, túlhaladottnak tekinthető. Vö: King, 2004, 104. Abban azonban egytérthetünk vele, hogy a terhességi kívánósságot egyértelműen elhatárolja a szüzekre jellemző úgynevezett chlorosistól, i. m. 2004, 103-112.

²¹ Galen. De locis affectis libri vi. 8.343. Kühn; De symptomatum causis libri iii. 7.133. Kühn.

történetében. Az angol és az ún. orvosi latin is ebből a munkából vette át a picát. Csakhogy Paré véletlenül szarkát (*Pica pica*) írt szajkó (*Garrulus glandarius*) helyett, ami a *kissa* eredeti jelentése volt. Ez lehet az oka annak, hogy még az orvostörténeti szakirodalomban is előfordul, hogy szarkának nevezik a szajkót, nem kis zavart okozva ezzel. Itt volt az ideje tisztázni ezt a félreértést és leszögezni, hogy a mai orvosi nyelv – Paré tévedését követve – voltaképpen hibás terminológiát használ.

Bibliográfia

- American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing. <http://dx.doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Brehm, A. E.: *Az állatok világa 3*, Budapest 1958
- Dindorf, G.: *Aristophanis Comoediae. Accedunt perditarum fabularum fragmenta ex recensione*. Tomi IV. Pars III. Scholia Graeca ex codicibus aucta et emendata. Oxford, 1835-38.
- Henry, J.: Pica. In: Forsyth, C. J., Copes, H. (eds): *Encyclopedia of Social Deviance*, Los Angeles, London, 2014. <http://dx.doi.org/10.4135/9781483340470>
- Ibrahim, A.: Pica in children with tetralogy of Fallot: Report of two cases. *Muller Journal of Medical Sciences and Research*, 2013. 4(2), 122-123. <http://dx.doi.org/10.4103/0975-9727.118245>
- King, H.: *The disease of virgins. Greek sickness, chlorosis and the problem of puberty*. Routledge, London-New York. 2003. <http://dx.doi.org/10.4324/9780203487105>
- Paré, Ambroise: *Les oeuvres*. Lyon, 1664.
- Senol, M. - Özdemir, Z. Ü. - Sahiner, I. T. - & Özdemir, H.: Intestinal Obstruction due to Colonic Lithobezoar: A Case Report and a Review of the Literature. *Case reports in pediatrics*, 2013. <http://dx.doi.org/10.1155/2013/854975>
- Stengel, A.: *Twentieth century practice* (ed. Thomas L. Stedman), vol. 7: *Disease of the respiratory organs and blood, and functional sexual disorders*, Sampson Low, Marston and Co., London, 1896.
-